

Téma (předmět výzkumu)

Problém šikany na základních školách

Výzkumná otázka

Jak se liší míra výskytu šikany na církevních a státních základních školách?

Obhajoba tématu

Na začátek je nutné říci, že tento problém je v dnešní době skutečně aktuální. Podle různých průzkumů se s nějakou formou šikany setká až 30% dětí a každé druhé volání na linku bezpečí se týká tohoto problému. Tyto zážitky děti poznamenávají, ať už méně nebo více, a protože děti budou v budoucnu tvořit další generaci dospělých a udávat chod celé společnosti, nestojí tento patologický úkaz jen za pozornost pedagogů a psychologů, ale i sociologů. Existuje mnoho otázek, týkajících se šikany na školách, ale zaměříme se pouze na otázku výše jmenovanou. Jejím cílem je zjistit, jak výrazně ovlivňuje křesťanské prostředí na církevních školách chování dětí v kolektivu, vztahy mezi nimi a výskyt šikany. S touto otázkou souvisí mnoho dalších podotázek, jako například zda se liší povědomí o šikaně a postoj k ní mezi učiteli církevních a státních základních škol. Celkově jde o získání informací, které by mohly do budoucna pomoci lépe řešit otázku šikany na školách.

Účel připravovaného výzkumu

Účelem je popsání předpokládaných spojitostí mezi typem školy (církevní x státní) a výskytem šikany. Konkrétně se jedná o zjištění toho, proč tyto rozdíly existují a zda existují i rozdíly v přístupu pedagogů. Poznatky, získané sociologickým šetřením, pak mohou pomoci k hlubšímu pochopení jak vlivu křesťanského a sekulárního prostředí na vztahy mezi dětmi v kolektivu, tak fenoménu šikany obecně a být využity k její prevenci. Výběr tématu vychází z přesvědčení, že z tohoto úhlu pohledu ještě nebyl daný problém dostatečně prozkoumán.

Výzkumná jednotka

Žáci a učitelé deseti náhodně vybraných církevních základních škol a s nimi srovnatelných státních základních škol (porovnávali bychom počet dětí, velikost obce, kde se škola nachází, zaměření školy apod.).

Výzkumná strategie

Jedná se o kvantitativní výzkum a protože jeho úkolem je zjistit stávající stav, nikoli jeho vývoj v čase, rozhodli jsme se pro přehledovou studii (survey). Ke zjištění odpovědí na dané otázky použijeme standardizovaného dotazníku.

Klíčové koncepty a jejich operacionalizace, teoretická a pracovní hypotéza

Klíčové koncepty

Míra šikanování v prostředí sociální instituce – školy – sekulární versus církevní.
Postoj učitelů sekulárních škol k šikanování oproti postoji učitelů církevních škol.

Konceptualizace

Církevní škola:

- škola, která ve svém názvu deklaruje vazbu na církev či náboženství
- tato vazba je deklarována ve vzdělávacím programu školy

Státní škola:

- škola, jejíž vzdělávací program nemá vazbu k žádné církvi či náboženství

(Pro účely tohoto výzkumu není kritériem pro určení státní či církevní školy její zřizovatel, ale církevní či sekulární zaměření jejího vzdělávacího programu.)

Šikana:

- forma fyzického nebo duševního týrání druhých osob
- agresorovi poskytuje uspokojení z demonstrování moci, výhody a služby
- cílem je druhému ublížit, ohrožit ho či zastrašit
- agresor je v převaze (fyzické, početní atd.) a oběť se neumí bránit
- k šikaně dochází delší dobu

Postoj:

- naučená dispozice jedince reagovat na nějaký objekt (předmět, osobu, ideu)
- postoje se projevují určitými pocity, představami, hodnocením a způsoby chování
- hypotetický konstrukt
- mohou být pozitivní/negativní/aktivní/pasivní atd.

Operacionalizace

- fyzická šikana:

- jak často je žák fyzicky napadán:
 - strkáním
 - bitím
 - fackováním
 - ranami pěstí
 - kopáním
 - týráním

- psychická šikana:

- jak často je žák psychicky ponižován:
 - ignorováním
 - nadávkami
 - pomlouváním
 - vysmíváním se
 - vyloučením ze společných her a zábav
 - vydíráním

- počet zapojených agresorů:

- agresoři šikanují jednotlivě
- agresoři šikanují ve dvojicích
- agresoři šikanují ve větších skupinách

- přístup učitelů:

- žáci se svěřují učitelům
- stížnosti žáků projevy šikany jsou důsledně prošetřovány
- ti, kdo ubližují, jsou vždy potrestáni
- učitelé dobře zvládají tento problém řešit

Teoretická hypotéza

Výskyt šikany na církevních školách je nižší než na školách státních.

Pracovní hypotézy

Křesťanské prostředí na církevních školách se projevuje lepšími vztahy mezi dětmi.

Vedení církevních škol věnují více času prevenci šikany než vedení sekulárních škol.

Pedagogové na církevních školách mají lepší předpoklady pro řešení šikany.

Přehled odborné literatury

- Baláková, M. 2002. *Šikana jako sociální a pedagogický problém na I. stupni základní školy*. Brno: Bakalářská práce – Masarykova univerzita v Brně, filozofická fakulta.
- Černoch, F. a kol. 1999. *Šikaně stop*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS.
- Elliott, M. 2000. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál.
- Erb, H. 2000. *Násilí ve škole*. Praha: Amulet.
- Kolář, M. 2005. *Bolest šikanování*. Praha: Portál.
- Kolář, M. 2000. *Skrytý svět šikanování na školách*. Praha: Portál.
- Koukolík, F., Drtilová J. 1996. *Vzpouza deprivantů*. Praha: Makropulos.
- Křištofová, D. 2004. *Užití sociometrických technik při řešení prevence šikany na základních školách vypracovala*. Brno: Bakalářská práce – Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.
- Mareš, J. 1998. *Sociální klima školní třídy*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR.
- Prokopová, L. 2003. *Šikana*. Brno: Klauzurní práce – Masarykova univerzita v Brně, fakulta sociálních studií.
- Říčan, P. 1995. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál.
- Webster-Doyle, T. 2002. *Proč mě pořád někdo šikanuje*. Praha: Pragma.
- Babbie, E. R. 2001. *The practise of social research*. Belmont: Wadsworth.
- Disman, M. 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
- Neuman, W. L. 2003. *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*. Boston: Allyn & Bacon.
- Ragin, Ch. C. 1994. *Constructing social research: the unity and diversity of merhod*. Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Silverman, D. 2005. *Ako robíť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Bratislava: Ikar.
- Surynek, A., Komárková, R., Kašparová, E. 1999. *Metody sociologického a sociálně psychologického výzkumu*. Praha: Vysoká škola ekonomická.